

Editorial

El papel japonés UDA confiere una sugerente levedad a los dibujos y pinturas que se realizan en él, visibles por sus dos caras. **Carme Pigem** hacía referencia a esa cualidad etérea durante la conversación que mantuvimos en su despacho de Olot, poblada de proyectos y conceptos que han sustentado la trayectoria de RCR. Nos describía su reciente exposición de obra gráfica en Japón, realizada sobre la traslucidez de este delicado soporte, como si esta cualidad ambivalente se trasladara a su arquitectura.

También desde una cierta ambigüedad, a través de la dilución del objeto arquitectónico, el Team X reaccionó a las rigideces del movimiento moderno funcionalista. Los Smithson bautizaron en una conferencia en el 97 con el término *Empooling* esta manera de diluir los límites tal y como recoge **Luisa Alarcón** y **Francisco Montero-Fernández** de la Universidad de Sevilla. De los espacios intermedios de los Smithson saltamos a la estructura literalmente transparente en la investigación presentada por **Oscar Linares** y **Albert Albareda** (UPC) sobre el último eslabón de la relación estructura-cerramiento, revolucionada en el movimiento moderno y objeto inagotable de proyecto.

Diluyendo los límites entre profesión e investigación, **Miguel Centellas** reseña el número sobre dobles espacios superpuestos de la colección "Temas de vivienda" elaborada desde su grupo de investigación "Habitar colectivo" de la Universidad de Cartagena. El redibujado y análisis comparado de casos de estudio arroja una nueva mirada sobre la vivienda, alejada de convenciones tipológicas y propiciadora de continuidades urbanas que trascienden la escala doméstica. Desde la Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, **José A. Sosa** y **Evelyn Alonso** ahondan en estas miradas poco convencionales sobre la forma, en este caso a través del análisis de la relación entre información y ciudad.

Enrique Fernández-Vivancos (UPV) por su parte analiza el cuaderno pedagógico de Reima Pietilä, *Notion Image Idea*, que en los años 70 indagaba en el aprendizaje experimental de la arquitectura como consecuencia de un nuevo panorama social. La continua reflexión sobre su actividad profesional que alimenta esta metodología docente, nos traslada a iniciativas como el **Foro Industria y Sociedad (FUARIENS)** auspiciado por la Cátedra Blanca de Barcelona, cuyo principal objetivo fue ése, diluir las fronteras entre profesión, universidad y sociedad. En la llamada *call for matters* destacó la aportación de **Olga Felip** y **Josep Camps** elaborada junto a Cémex en el edificio judicial de Tortosa donde una fachada de sutiles celosías de GRC ilustra el fructífero proceso de colaboración del binomio arquitecto-industria.

Vicenç Sarrablo y **Jordi Roviras** (UIC) nos trasladan del hormigón al mundo de la cerámica entendida como material estructural. Aquí se desdibujan las fronteras geográficas y así el origen local de un sistema como el de las bóvedas cerámicas se enriquece y se convierte en universal gracias al carácter trashumante de sus autores: arquitectos, como por otra parte dicta la historia, más próximos a la libertad del albañil que al dogma del tratadista.

Soñadores y no solo pensadores en una sociedad sobre informada, alejada del conocimiento y ajena a la sabiduría apunta Blanca Lleó (UPM) en su evocadora reflexión sobre la formación del arquitecto. Anticipar, soñar, cambiar construyen el espíritu crítico y estimulan la creatividad. Sobre el papel tan solo una actitud pero que, mirada a trasluz, califica al arquitecto contemporáneo sobre el que orbita esta publicación.

PALIMPSESTO

SOBRE EL PAPEL

#19 Año 08. Primavera 2019 (20 páginas) ISSN 2014-1505
Revista cuatrimestral de temática arquitectónica

Dirección
Carlos Ferrater y Alberto Peñín

Redacción y diseño gráfico
Cecilia Obiol

Editorial AP

Agradecimientos
Blanca Lleó

Colaboradores en este número
Carme Pigem

Edición
Cátedra Blanca - E.T.S.A.Barcelona - UPC
palimpsesto@cbbbarcelona.com

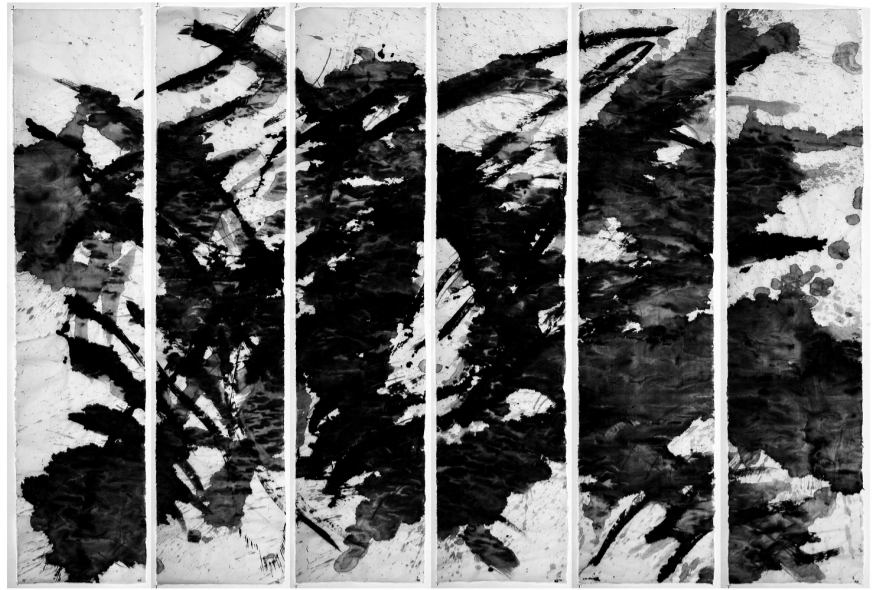
Impresión
Vanguard Gràfic

Depósito Legal B-5689-2011
ISSN 2014-1505
e-ISSN 2014-9751

V.O. PALIMPSESTO respeta el idioma original de los autores.

© De los textos: sus autores.
Las imágenes han sido cedidas por los autores de los artículos. No ha sido posible encontrar todos los propietarios de sus derechos. Las partes interesadas pueden ponerse en contacto con el editor.

Los autores conservan los derechos de autor y garantizan a la revista el derecho de una Creative Commons Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada (CC BY-NC-ND) que permite a otros compartir el trabajo con un reconocimiento de la autoría.

▲ Toto Gallery M_Serie P_ 853-858

Entrevista a Carme Pigem

Alberto Peñín i Cecilia Obiol

DOI: 10.5821/palimpsesto.19.8509

Es fa difícil fer-vos una entrevista quan un pensa que ja se us ha preguntat tot. El nostre interès en publicar aquesta entrevista és establir un diàleg amb vosaltres, fer una instantània del moment del vostre estudi. Després d'un període de grans reconeixements, un cop assentat l'estudi i la fundació a Olot i consolidat el salt internacional, què us queda per fer? Quin és el vostre horitzó?

Precisament per que el premi no se'ns emporti, hem decidit arrelar-nos encara més. Amb arrels més profundes l'arbre pot ser més alt. I el que hem fet ha estat comprar la finca de La Vila a la vall de Bianya (una finca on hi havíem fet una bassa l'any 2002) i abocar-hi el nostre somni. Ens hi estem projectant per tal de crear un laboratori d'arquitectura on hi passin moltes coses... Hem posat la nostra il·lusió en convertir-lo en un espai de disciplina i germanor, i hi hem començat a fer alguns cursos amb universitats. Acabem d'arribar del Japó on hem inaugurat l'exposició *Geografia de Somnis* a la galeria Ma, que explica precisament tot aquest projecte de La Vila. Està enfocada des d'un punt de vista més artístic perquè hi ha aquests esbossos i dibuixos que sempre han despertat molt d'interès i que ara ens han fet preguntar-nos "i si el dibuix té vida pròpia?" Hem fet servir un paper japonès molt bonic "UDA" (que a més a més vam veure com el feien quan vam estar al Japó per l'entrega del Pritzker, i tot visitant el taller on el produeixen) perquè pots veure la pintura per ambdós costats, cosa que permet crear espai amb la seva disposició. Amb aquest paper hem fet aquestes pintures que tenen a veure amb el bosc.

La vostra arquitectura sembla situar-se en un equilibri entre aspectes fonamentals de la disciplina i al mateix temps una visió molt personal. És transmissible? Dit d'una altra manera, la vostra arquitectura pot crear escola o té un caràcter excepcional?

Quan fem els cursos que es diuen "Aprendre a percebre" o "Sentir el lloc" ens agrada molt utilitzar una frase de Luís Barragán que hem fet nostra i que diu "No hagan lo que yo hice; vean lo que yo vi". El que a nosaltres ens agradaria transmetre és precisament que el que cal trobar és l'essència de les coses, que cadascú hi trobi la seva. Perquè te'n adones que quan vas més a l'essencialitat, a l'origen de les coses, el llenguatge esdevé universal. Les cultures, les religions, són molt diferents en la seva última forma i manifestació, però quan vas a l'essència, d'on

han nascut i el que pretenen, són molt semblants. A nosaltres des de sempre ens ha agradat anar a l'origen de les coses i buscar l'essencialitat. Després l'expressió ve derivada d'una manera de ser pròpia, del bagatge personal, d'un interès per la natura i per uns materials, però entenem que no és això el fonamental sinó que el fonamental és aquesta essencialitat. I en aquest sentit sí que ens agradaria que hi pogués haver escola. D'una manera de mirar, no tant del resultat final sinó en la manera d'afrontar l'arquitectura.

Parlant d'escola i de Luís Barragán, a vegades s'ha relacionat la vostra arquitectura amb Aalto, amb Wright, i per contra, figures més properes com Coderch, o més mediterrànies, no s'han esmentat tant...

No tenim un mestre o una referència molt clara. Suposo que el fet de que anéssim a l'Escola d'Arquitectura del Vallès on no hi havia una estructura tan jerarquizada hi té a veure. Nosaltres vam estudiar del 80 al 87, quan era el moment de l'arquitectura catalana, de l'estudi PER, del naixement de les Olimpíades, tot bullia! Vam començar a aplicar el que havíem après a l'Escola, i en un moment donat vam decidir viatjar als Estats Units a veure l'obra dels grans Mestres i a intentar entendre què tenia aquella obra per assolir la qualificació d'obra mestra. I per a nosaltres el que tenen els grans mestres és una condició global i unitària. De tal forma que mirant un detall puguis entendre la globalitat i viceversa, en una mena d'anar i tornar.

Per a nosaltres també ha estat molt important la decisió d'utilitzar molts pocs materials perquè sempre hem pensat que la utilització de molts materials t'acaba distraient. Quan el material és únic, tot i que pugui tenir expressions diferents, perd valor per ell mateix i apareix l'espai, del qual en prens molta més consciència. I sempre buscant l'autenticitat del material; per exemple aquestes taules d'acer del nostre despatx tenen el gruix necessari per a que no necessitin subestructura. En cada cas ens preguntem què dona de sí el material, com ha de ser per a convertir-se en un o altre element.

S'ha definit la vostra arquitectura com a radical. La radicalitat està sempre en allò nou, en buscar solucions noves i crear? La invenció és obligatòria?

No, nosaltres no hem sortit de la invenció, en el sentit de dir "hem de fer una cosa diferent", això no ens ha mogut. El que sí ens ha mogut és entendre l'essència